

LEV N. TOLSTOY

*Kreutzer
Sonat*

Remzi Kitabevi

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY, 1828'de Tula yakınlarındaki Yasnaya Polyana'da doğdu. Toprak sahibi zengin bir ailenin oğluydu. Küçük yaşta önce annesini sonra babasını kaybedince yakınlarının elinde büyüdü. Kazan Üniversitesi'ndeki başarısız öğrencilik yıllarından sonra Yasnaya Polyana'ya döndü ve Moskova, Tula ve St. Petersburg'da kaygısız ve aylak bir hayat sürdü. İlk eseri olan *Çocukluğum*'u bu sırada yazdı. Bir süre sonra Kafkasya'ya giderek orduya katıldı ve 1854'te Kırım Savaşı'nda topçu subayı olarak görev yaptı. Savaş bitince ordu dan ayrıldı. İsviçre, Fransa ve Almanya'ya gitti. Çar özgürlüklerle ilgili reformlara girişince Rusya'ya döndü. Köy çocukları için örnek okullar kurdu. 1862'de Sofiya Bers ile evlendi. On üç çocukları oldu. En ünlü romanları olan *Savaş ve Barış* (1869) ile *Anna Karenina*'yı (1877) düzenli bir hayat yaşadığı bu dönemde yazdı. 1901'de, düşünceleri ve yazdığı eserler Rus Ortodoks Kilisesi'nin tepkisini çektiği için aforoz edildi. Ama bu, gençler arasındaki ününü daha da arttırdı. Rus köylüsünün yoksulluğu ve perişanlığı onu çok düşündürüyordu. Köylüler gibi giyinip, onlarla birlikte çalışmaya başladı. Tüm servetini köylülere bağışlamak istedi ama ailesi onu engelledi. Bir küskünlük sonrası kış ortasında evini terk etti ve yolda hastalandı. 1910'da 82 yaşındayken Astrova tren istasyonunda zatürreden öldü.

Yapıtlarında Rus köylüsünün ve insanların sorunlarına eğilen, yaşamın nasıl bir şey olduğunu anlatmaya çalışan Tolstoy, çağının en ünlü romancılarından dır.

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY

KREUTZER
SONAT

Türkçesi
Erol Erduran

Remzi Kitabevi

KREUTZER SONAT / Lev Nikolayeviç Tolstoy

Bu çevirinin Türkçe yayın hakları:

© Remzi Kitabevi, 2022

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Düzeltili: Öner Ciravođlu

Kapak resmi: William Merritt Chase

Kapak düzeni: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2103-6

BİRİNCİ BASIM: Ağustos 2022

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

*“Ama ben size diyorum ki, her kim ki bir kadına
şehvetle bakar, o kişi yüreğinde o kadınla
zina etmiş olur.”*

(MATTA 5:28)

*“Öğrencileri İsa’ya, ‘Eğer erkeğin karısıyla arasındaki
ilişki buysa, hiç evlenmemek daha iyi!’ dediler.*

*“Ama İsa onlara, ‘Herkes bunu kabul edemez, ancak
Tanrı’nın güç verdiği kişiler kabul edebilir’ dedi.*

*“Çünkü kimisi doğuştan hadımdır, kimisi insanlar
tarafından hadım edilir, kimisi de Göklerin
Egemenliği uğruna kendini hadım sayar.
Bunu kabul edebilen varsa, bırakın kabul etsin!”*

(MATTA 19:10-12)

I

Bu olay, ilkbaharın başlarında geçti. Seyahatimizin ikinci günüydü. Kısa mesafelere giden yolcular arada bir vagonumuza girip çıkıyordu ama benim gibi trene kalkış istasyonunda binen ve hâlâ seyahat eden sadece üç kişi vardı. Bunlardan biri sigara içen ve erkek paltosuna benzeyen bir man-to giymiş, kafasına bir şapka geçirmiş, sade giyimli yaşlıca, yorgun yüzlü bir kadın. Diğeri, bu kadına eşlik eden kırk yaşlarında, hiç durmadan konuşan, düzgün giyimli, yepyeni çantaları olan bir adam. Bir de; oldukça ufak tefek, sinirli, kıpır kıpır hareket edip duran bir başka adam. Bu adam henüz yaşlı değildi, ama kıvrıkcık saçları zamanından önce kır-laşmıştı ve tuhaf bir şekilde ıslıl ıslıl parıldayan gözleriyle çevresini tarayıp duruyordu. İyi bir terzi tarafından dikilmiş gibi görünen yakası astragan kürklü eskice bir palto giymiş-ti. Kafasında da astragan bir kalpak vardı. Ne zaman paltosunun önünü açsa içine giydiği Rus tarzı yeleği ve işlemeli gömleği ortaya çıkıyordu. Onun kendine has bir başka özelliği de arada bir sanki boğazını temizliyormuş ya da gülme-yeye başlarken birdenbire kendini tutuyormuş gibi acayip sesler çıkarmasıydı.

Bu adam tüm yolculuk boyunca diğer yolculardan herhangi biriyle konuşmaktan ya da kendini tanıtmaktan özenle kaçındı. Eğer biri kendisine bir şey söylesen onu kısa ve ters bir şekilde yanıtlıyor; zamanını kitap okuyarak, sigara tütürerek, pencereden dışarı bakarak veya yanında getirdiği yiyecek içecekleri, eskimiş seyahat çantasından çıkarıp atıştırarak ya da çay içerek geçiriyordu.

Yalnızlıktan sıkıldığını hissederek birkaç kez onunla sohbet etmeye niyetlendim. Ne var ki gözlerimizin her karşılaşmasında (vagonda birbirimizin çaprazında, neredeyse karşı karşıya oturduğumuz için sık sık göz göze geliyorduk) başını çevirip kitabını okumaya ya da pencereden dışarı bakmaya başlıyordu.

İkinci gün, akşam saatlerine doğru tren büyük bir istasyonda durdu. Sınırlı adam dışarı çıkıp sıcak su aldı ve kendine çay yaptı. Yeni çantaları olan adam da—bu adamın bir avukat olduğunu daha sonra öğrendim—erkek paltosu giymiş, sigara içen kadın yol arkadaşıyla birlikte, çay içmek için istasyon büfesine gitti.

Onların yokluğunda trene yeni yolcular bindi. Bunların arasında uzun boylu, sinekkaydı traşlı, yüzü kırış kırış olmuş yaşlı bir adam vardı. Sirtına sansar kürkünden yapılmış bir palto giymiş, başına son derece geniş siperlikli bir çuha kasket geçirmiş olan bu adam besbelli bir tüccardı. Adam, avukatın ve yol arkadaşı kadının geçici olarak boş bıraktığı yerin karşısına oturdu ve oturur oturmaz yine bu istasyonda trene binen, bir ticarethane kâtibine benzeyen genç bir adamla konuşmaya daldı.

Ben ara yolun diğ er tarafında otuyordum. Tren hareket etmediğ i için, ara yoldan gelip geç en biri olmadığında onların konuşmalarını bölük pörçük duyuyordum. Tüccar diğ er adama, oraya bir istasyon uzaklıkta olan çiftliğ ini ziyarete gittiğ ini anlatmaya başlamış tı ve sonra da bu tür insanların hep yaptığ ı gibi, ticaretten ve fiyatlardan söz ettiler, Moskova piyasasının son durumunu konuştular ve söz en nihayet Nijni Novgorod⁽¹⁾ yaz fuarına geldi. Kâtip her ikisinin de tanıdığı zengin bir tüccarın fuarda yaptığ ı içkili eğlencelerden söz etmeye başlayınca, yaşlı adam onun lafının arasına girdi ve eskiden Kunavino'da⁽²⁾ katıldığ ı içkili kadınlı âlemleri anlatmaya girişti. Bu âlemlere katılmış olmaktan gurur duyduğ u açıkça belli olan yaşlı adam, bir zamanlar Kunavino'da birlikte içki içtikleri birkaç arkadaşı ve adı geç en tüccarla beraber sarhoşken yaptıkları ve kâtime ancak fısıldayarak söyleyebildiğ i yaramazlıkları dile getirmekten büyük keyif alıyordu. Kâtibin kakhahaları tüm vagonu çınlatıyor ve yaşlı adam da iki sarı dişini göstererek gülüyordu.

İlgi çekecek bir şey duymayı beklemediğ im için tren hareket edinceye kadar peronda gezinmek için yerimden kalktım. Vagonun kapısında birbirleriyle hararetle bir şekilde ko-

(1) Nijni Novgorod (Şimdiki 'Gorki'), Moskova'nın yaklaşık 400 kilometre doğusunda, Oka ve Volga nehirlerinin birleşme bölgesinde yer alan büyük bir şehir; Volga üzerindeki önemli bir ticaret limanı. Her yıl yaz aylarında açılan fuar bu şehri Rusya'nın ticaret merkezi yapmış tı. (ç.n.)

(2) Kunavino: Fuar ziyaretçilerinin eğlenmeleri için Nijni Novgorod varoşlarında kurulan bir eğlence yeri. (ç.n.)

nuşarak yerlerine dönen avukat ve onun kadın yol arkadaşıyla karşılaştım.

10

Konuşkan avukat bana, “Pek vaktiniz yok,” dedi. “Her an ikinci kampana çalabilir.”

Ve dediği gibi de oldu: yürüyüşüm vagonların sonuna henüz varmadan kampana çaldı. Yerime döndüğümde avukatı ve kadını derin bir sohbete dalmış olarak buldum. Tam karşılarında sessizce oturan yaşlı tüccar sert bakışlarla ileri doğru bakıyor ve onların bu halini uygun görmeyerek sanki ağızda bir şey çiğniyormuş gibi arada bir dudaklarını birbirine bastırıp bir şeyler mırıldanıyordu.

Ben yanlarından geçerken avukat yüzünde bir gülümsemeyle konuşmasını sürdürüyordu:

“Bunun üzerine kadın, kocasına onunla artık yaşayamayacağını, yaşamayacağını söyledi. Çünkü . . .”

Avukat, bu sözlerin ardından ne olduğunu tam olarak duymadığım bir şeyler daha söylemeye başladı. Benim arkamdan gelen başka yolcular da vardı, sonra kondüktör peşinde bir hamalla telaş içinde ara yoldan geçti ve uzunca bir süre öyle bir gürültü oldu ki hiçbir konuşma duyulamadı. Ortalık yeniden sakinleştiğinde avukatın sesini yeniden duydum, ama aralarındaki konuşma özel bir konudan genel konulara geçmişti.

Bugünlerde Avrupa’da insanların en çok boşanma sorunundan söz ettiğini ve bu tür davaların bizim ülkemizde de giderek arttığını söylüyordu avukat. Sesinin vagonda duyulan tek ses olduğunu fark edince, basmakalıp söylevini kesti ve bakışlarını yaşlı adama çevirdi.

Ve dostane bir şekilde gülümseyerek, “Eskiden bu tür şeyler hiç yoktu, öyle değil mi?” dedi.

Yaşlı adam tam cevap veriyordu ki o anda tren hareket edince kasketini eline alıp haç çıkarmaya ve bir yandan da fısıltıyla dua etmeye başladı. Avukat bakışlarını başka yöne çevirerek nezaketle bekledi. Adam duasını bitirdikten ve üç kere haç çıkardıktan sonra kasketini düzgün bir şekilde kafasına geçirdi ve oturduğu yere yerleşip konuşmaya başladı:

“Elbette vardı bayım. Yalnız bu kadar fazla değildi. Bugünlerde başka türlüünü bekleyemezsin. İnsanlar artık fazla eğitilmiş.”

Trenin hızı artmaya başlayınca, rayların ek yerlerinden gelen takırtı sesleri art arda birbirine eklendiğinden yaşlı adamın ne dediğini duymak kolay olmuyordu. Konuşma ilgimi çektiği için oturduğum yerde kımıldanıp onlara biraz daha yaklaştım. Karşımda oturan gözlerinde tuhaf bir ışıltı olan sınırlı adamın da konuyla ilgilendiği açıkça belli oluyordu. O da bulunduğu yerden hiç kıpırdamadan dinlemeyi sürdürdü.

Kadın belli belirsiz bir gülümsemeye, “Ama eğitilmiş olmanın neresi yanlış?” dedi. “Gelinin ve damadın birbirine önceden görmeden evlendikleri eski usul evlilik daha mı iyiydi?” diyerek, çoğu kadının yaptığı gibi yanıt verdiği kişinin ne söylemiş olduğuna değil, söyleyeceğini tahmin ettiği şeye karşılık verdi. “Sevip sevmemeyi bırak bir yana, beğenip beğenmeyeceğini bile bilmeden, karşına çıkan ilk adamla evleniyorsun ve kalan tüm hayatını mutsuzluk içinde geçiriyor-

sun. Bunun daha iyi olduğunu mu düşünüyorsunuz?” dedi. Bunları söylerken sözlerini en çok avukata ve bana yönelttiğini belli ediyordu; sadece son anda, yanıt verdiği yaşlı adama baktı.

Yaşlı tüccar kadına küçümseyen gözlerle şöyle bir baktıktan sonra, “İnsanlar artık fazla eğitilmiş,” diye yineleyerek onun sorusunu yanıtlamadı.

“Sizin evlilikteki uyumsuzlukla eğitim arasında nasıl bir ilişki gördüğünüzü duymak isterim,” dedi avukat, hafif bir gülümsemeyle.

Yaşlı tüccar tam bir şey söylemek üzereyken kadın ondan önce davrandı.

“Hayır, artık o günler geçti,” dedi. Ama avukat, kadının konuşmasını sürdürmesine izin vermedi.

“Bir dakika, izin verin de beyefendi aklından ne geçiyor söylesin.”

“Eğitim sadece bir sürü saçmalığa neden olur,” dedi yaşlı adam kararlı bir sesle.

Kadın; avukata, bana ve hatta yerinden kalkıp oturduğu yerin arkalığına dirsekleriyle dayanan, yüzünde bir gülümsemeyle konuşmayı izleyen kâtime bakarak aceleyle söze karıştı. “Birbirlerini sevmeyen insanları zorla evlendiriyorlar ve sonra neden bir arada uyumlu bir evliliği sürdürmediklerini merak ediyorlar. Sadece hayvanlar sahibinin isteğine göre çiftleşir; insanların kendi eğilimleri ve kendi sevgi bağları vardır,” diyerek konuşmaya devam etti. Belli ki yaşlı adamın damarına basmak istiyordu.

“Böyle konuşmamalısınız, hanımefendi,” dedi yaşlı adam.

“Asıl fark şu ki, bir hayvan sadece bir hayvandır, ama insanoğluna uyması gereken bir yasa verilmiştir.”

Kadın—anlaşılan daha önce hiç kimsenin dile getirmedigini sandığı—düşüncelerini açıklama telaşı içinde, “Pekâlâ, ama sevmediğin biriyle nasıl yaşarsın?” diye sordu.

“Eski günlerde böyle şeyler konuşulmuyordu,” dedi yaşlı adam etkileyici bir sesle. “Bunların hepsi yeni icatlar. Bugünlerde ilk duyduğun şey: ‘Seni terk ediyorum’ oluyor. Artık bu köylüler arasında bile moda oldu. ‘Buraya kadar’ diyor kadın; ‘al işte, gömleklerin ve pantolonların hepsi burada. Ben Vanka’yla gidiyorum, onun saçları seninkinden daha kıvrıkcık.’ Ve onunla tartışamıyorsun bile. Oysaki bir kadının ilk aklına gelen şey korku olmalı.”

Kâtip önce avukata, sonra kadına, sonra da bana baktı; gülümsemesini bastırıyor ve bu sözleri bizim nasıl karşılayacağımızı bekleyerek yaşlı tüccarın sözlerini alaya almaya ya da onaylamaya hazırlanıyordu.

“Ne korkusu?” diye sordu kadın.

“Ne korkusu olacak. Koca korkusu elbette.”

“Beyefendi, o günler çok geride kaldı,” dedi kadın, öfkenin sınırına dayanmış bir ses tonuyla.

“Hayır, hanımefendi o günler asla geçip gitmeyecek. Havva anamız bile erkeğin kaburga kemiğinden yaratılmış, dünyanın sonuna kadar da bu böyle kalacak,” dedi yaşlı adam ve başını öylesine sert ve zafer kazanmış edayla salladı ki, kâtip hemen tartışmada tüccarın galibiyete yakın olduğuna karar vererek yüksek sesle gülmeye başladı.

Kadın yenilgiyi kabul etmeyerek, “Bunu sadece siz erkek-

ler böyle düşünöyorsunuz,” dedi ve hepimizi değerdendiren bakışlarla gözden geçirdi. “Kendinize özgürlük bahşetmişsiniz, ama bütün kadınları bir kaleye kapatıp kilitlemek istiyorsunuz. Üstelik kendinize gelince istediğiniz her şeyi yapmaya izin veriyorsunuz.”

“Kimsenin bir şeye izin verdiği yok. Ancak bir erkeğin evin işlerine bir katkısı olmaz, kadın da evin dışı için çok narin bir varlıktır,” diyerek sözlerini ciddiyetle sürdürdü yaşlı tüccar.

Yaşlı tüccarın ciddi, içtenlikli ses tonunun dinleyicilerinde ikna edici bir etki yarattığı belli oluyordu. Kadının mücadelesinden vazgeçtiğini gösteren hiçbir işaret olmadığı halde, onun bile yelkenlerinden biraz rüzgâr eksildiği görülüyordu.

“Evet, ama sanırım kadının da bir insan olduğunu ve aynen bir erkek gibi, onun da duyguları olduğunu kabul ediyorsunuzdur, öyle değil mi? O halde eğer kadın kocasını sevmiyorsa ne yapmalı?”

“Eğer kadın kocasını sevmiyorsa mı?” dedi yaşlı tüccar kaşlarını kaldırıp tehditkâr bir sesle. “Sevse iyi olur.”

Anlaşılan kâtip özellikle bu beklenmedik yanıtta çok hoşlandı ve yaşlı adamı onaylayan bir ses çıkardı.

“O, hayır, sevmek zorunda değil,” dedi kadın. “Eğer sevgi yoksa, zorla sevdiremezsiniz.”

“Pekâlâ, ya kadın kocasına sadık kalmazsa?” diye sordu avukat.

“Böyle bir şeye izin verilemez,” dedi yaşlı adam. “Böyle şeyler olmaması için gözünü karından ayırmayacaksınız.”

“Ama ya olursa? Biliyorsunuz, böyle şeyler oluyor.”

“Bazı yerlerde olsa da, bizim gibilerde olmaz,” dedi yaşlı adam.

Bir süre kimse bir şey söylemeye cesaret edemedi. Kâtip biraz daha yakına geldi. Tartışmanın dışında kalmak istemediği belliydi ve gülümseyerek konuşmaya başladı.

“Ama oluyor işte. Bizim arkadaşlardan biri böyle bir rezillik yaşadı. Üstesinden gelinmesi zor bir durumdu. Arkadaş oynak bir kadınla evlendi. Kadın sağda solda oynaşmaya başladı, arkadaşım ise evine bağlı, biraz tahsil görmüş biriydi. Kadın önce büroda çalışan bir memurla işi pişirdi. Arkadaş onu iyilikle yola getirmeye çalıştı, ama kadın dur durak bilmiyor, her türlü edepsizliği yapıyordu. Arkadaşın parasını çalmaya başladı. O da karısını dövdü ama hiçbir işe yaramadı ve kadın zaten kötü biriyken daha da kötü oldu. Önüne gelenle—tabirimi mazur görün—hatta bir kefereyle, bir Yahudi’yle yatmaya başladı. Arkadaşım başka ne yapabiliirdi ki? Onu tamamen hayatından attı. Şimdi bekâr yaşıyor, kadın da sokaklara düştü.”

“Çünkü arkadaşın aptalın biriymiş,” dedi yaşlı adam. “Eğer daha işin başında ipleri sıkı tutup karısının her isteğini yapmasaydı, kadın hâlâ onunla yaşıyor olurdu. Daha işin başında onların özgürlüğünü dizginlemelisiniz. Asla ne çayır-daki atına, ne de evindeki karına güveneceksin.”

Tam o anda kondüktör ilk istasyonda inceklerin biletlerini almaya geldi. Yaşlı adam biletini verdi.

“Evet, onları, bu kadın milletini önceden dizginleyeceksin, aksi halde başına bela alıyorsun demektir.”

Ben de kendimi daha fazla tutamayıp, “Ya sizin o evli arkadaşlarınızla Kunavino fuarında katıldığınız âlemlerle ilgili anlattıklarınız?” diye sordum.

“O başka şey,” diyen yaşlı adam, ardından sessizliğe gömüldü.

Düdük sesi duyulunca, yaşlı tüccar ayağa kalktı, oturduğu yerin altında duran çantasını aldı, paltosunu ilikledikten sonra kasketini hafifçe kaldırıp selam verdi ve trenden indi.

II

Yaşlı adam gider gitmez herkes birden tekrar konuşmaya başladı.

“Adam eski kafalının biri,” dedi kâtip.

Kadın, “Gerçek bir ayaklı *Domostroy*,”⁽¹⁾ diye ekledi. “Adamın, kadınlar ve evlilik hakkındaki görüşleri ne kadar ilkel!”

“Evet, biz Avrupa’nın evlilik anlayışının çok gerisindeyiz,” dedi avukat.

Kadın, “Bu insanların asıl anlamadığı şey,” dedi, “aşksız bir evliliğin, evlilik olmadığı. Evliliği kutsal bir birliktelik yapan tek şey aşktır. Ancak aşkla kutsanmış olan evlilikler, gerçek evliliklerdir.”

Kâtip gülümseyerek dinliyor, bu zekice konuşmayı ilerde kullanabilmek için, elinden geldiğince aklında tutmaya çalışıyordu.

Kadının söylevi, sanki arkamdan gelen yarım kalmış bir kahkaha ya da ağlamaya benzer tuhaf bir sesle yarıda kesildi. Başımızı çevirip sese doğru bakınca kır saçlı, gözlerinin içi ışıldayan komşumu gördük; anlaşılan, konuşmamızla ilgilenip, biz fark etmeden yanımıza yaklaşmıştı. Elini koltu-

(1) *Domostroy*: Ev yaşamıyla ilgili aşırı muhafazakâr görüşleri savunan bir Rus Orta Çağ eseri. (ç.n.)

Kıskançlığın bir aile dramına dönüşme hikâyesi...

Tolstoy, bu kısa romanında, şiddetli kıskançlık nedeniyle karısını öldüren Pozdnişev adlı roman kahramanının trende karşılaştığı bir adama hikâyesini anlatmasını kaleme almıştır.

Yazar bu yapıtında; kadınlar, cinsellik, çocuklar ve aile yaşamındaki yozlaşmalar üzerine bir dizi saplantısı olan kıskanç koca Pozdnişev'in ağzından dönemin kadın-erkek ilişkilerini ve ahlak anlayışını dile getirir.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2103-6

9 789751 421036